

Svømmekløe (Cercariedermatitt)

Svømmekløe, eller cercariedermatitt, er et kløende utslett på huden hos mennesker som har badet i enkelte ferskvannssjøer og dammer. Utslettet er forårsaket av parasitter (ikter) som vanligvis infiserer ulike arter av fugler som er knyttet til ferskvann.

I hovedvertene finner man de voksne iktene i blodårer i tilknytning til tarmen og neseslimhinner. Iktene produserer egg som etter hvert havner i ferskvann. Her klekkes de til mikroskopiske miracidier, og som en del av livssyklusen vil disse infisere snegler. I disse sneglene, som er mellomverter, foregår det en ukjønnert formering. Etter en periode frigjøres store mengder parasitter fra sneglene, og disse svømmer rundt i vannet på leting etter en fugl. I dette stadiet kalles parasittene for cercarier eller haleikter (figur 1). Finner cercariene en fugl vil de etter hvert trenge seg inn i huden på denne og vandre til blodårer. Svømmekløe oppstår når cercariene ved en feiltagelse trenger seg inn i huden hos mennesker. Iktene kan imidlertid ikke utvikle seg hos mennesker, men i stedet dør de rett under huden. Her forårsaker de en allergisk reaksjon hos noen mennesker (figur 2), spesielt etter gjentatte eksponeringer for parasitten.

Man kan ikke se på vannet at det inneholder parasitter. Cercariene påvises etter innsamling av snegler.

Hvor er parasitten, og når kan den påtreffes?

Man kan finne parasitten i ferskvann der det finnes vannlevende fugler og snegler. I områder av vannet hvor det er mye snegler, f.eks. i grunne områder og på steder med tett akvatisk vegetasjon, kan det være store mengder cercarier. Cercariene kan også føres langt av gårde i vannet med vind og vannstrømmer, og konsentreres ofte ved bredder som er utsatt for pålandsvind.

De første utbruddene kommer oftest i juni/juli måned etter perioder med godvær, og de kan vare utover sommeren en stund. Iktene kan forekomme i alle innsjøer med høye vanntemperaturer. Totalt er svømmekløe rapportert fra over 80 ulike vann her i landet, til og med så langt nord som Andøya i Nordland og Finnfjordvatn i Troms.

Er parasitten farlig for mennesker?

Parasitten er ikke farlig for mennesker, men forårsaker i varierende grad en allergisk reaksjon. Utslettet kan være svært kløende, og enkelte personer kan få til dels sterke allergiske reaksjoner med feber.

Figur 1. Frittstående cercarie (Foto: Reidar Mehl)

Figur 2. Utslett etter angrep av cercarier (Foto: Reidar Mehl)

Hvilke symptomer får man om man infiseres med "svømmekløe"?

De første symptomene på slike parasittinfeksjoner hos mennesker er en "kilende" og "prikkende" følelse på huden idet parasittene trenger seg inn i huden. Dette er merkbart like etter at man har kommet opp av vannet. Etter hvert kan det oppstå røde hevelser på dette området. Hevelsene når sin maksimale størrelse omtrent 24 timer etter infeksjonen, og de kan vedvare i flere dager. Utslettet klør, og kan også minne om myggstikk. Symptomene forsvinner i løpet av en til to uker. Graden av utslett vil variere avhengig av antall cercarier i vannet, tidligere eksponeringer for parasitten, og generelt være forskjellig fra person til person.

Er det nødvendig med behandling?

Det er vanligvis ikke nødvendig å behandle "svømmekløe", men kløestillende midler og anti-allergisk behandling (anti-histaminer) kan lindre problemene om utslettet er svært plagsomt.

Hvordan kan man redusere risikoen for å bli infisert av parasitten?

- Bad i områder av vannet som ikke inneholder mye snegler, dvs. unngå områder med mye vegetasjon i vannet.
- Unngå strender som er påvirket av pålandsvind fordi cercariene kan konsentreres i slike områder.
- Unngå grunne områder der cercariene kan samles, og bad heller fra flytebrygger.
- Tørk huden med et håndkle med en gang man kommer opp av vannet.
- Ta en dusj med en gang man kommer opp av vannet.
- En vitenskapelig studie har vist at vannfast solkrem med brennmanetbeskyttelse kan beskytte mot parasittene som gir svømmekløe hos mennesker.